

Celodnevna osnovna šola — potreba in cilj

Pred nekaj več kot letom dni so nekateri delegati na seji občinske izobraževalne skupnosti še navdušeno razpravljali o razvoju celodnevne osnovne šole, drugi pa so menili, da se celodnevna osnovna šola ne bo obnesla. Na letošnji novembrski seji so bile razprave o celodnevni osnovni šoli mnogo bolj umirjene. Delegati, ki so se pred letom dni navduševali, so začeli razmišljati tudi o materialnih možnostih za razvoj šole, drugim pa so uspehi COŠ (celodnevne osnovne šole) pregnali dvome. Vsem je postalo skupno vprašanje: kako naprej?

Poročilo o življenju in delu učencev v COŠ na območju občine Ljubljana-Siška, ki ga je pripravila pedagoška svetovalka Helena Veselko in so ga delegati prejeli kot gradivo za sejo skupščine, je za nekatere pomenilo — streznitev. V poročilu je zapisano vse najpomembnejše: uspehi pa tudi slabosti.

Slabšanje položaja (celodnevne) osnovne šole ima lahko daljnosežne posledice, ki jih prav gotovo ne bodo čutili samo učenci, ampak tudi gospodarstvo. Čeprav še nihče ni govoril o tem, da je položaj šol že slabši, so vsi razpravljalci na seji menili, da nekateri načrtovani ukrepi na področju vzgoje in izobraževanja pomenijo le kratkoročno stabilizacijo.

Podaljšano bivanje kot eden izmed elementov prehajanja na COŠ ne doživlja velikega razvoja, prej nazadovanje. Šolam je za ta del dejavnosti odmerjenih malo sredstev, oziroma le toliko, da za sifo pokrivajo nastale stroške. Sodobna družina z zaposlenima staršema ima zmanjšane možnosti za varstvo in vzgojo, in če ji še družba ne bo omogočila osnovnih pogojev in postopno tudi širših možnosti, se bo prisiljena zatekati tudi v neprimerne rešitve. O teh rešitvah ni treba posebej razmišljati, kakšne so. Praksa je na tem področju že zelo bogata: če starši nimajo urejenega varstva za svoje otroke, tudi del delovnega časa namenjajo tej skrbi, pogosteje odhajajo na bolniške dopuste... Vsekakor zaradi teh problemov produktivnost v združenem delu ni večja.

KJE SE ZATIKA?

V občini Ljubljana-Siška imata celodnevno organizacijo življenja in dela za vse razrede osnovne šole le OŠ Stane Kosec v Šmartnem in OŠ Tiče Rožanc v Pirničah. Samo del razredov pa imata v COŠ vključeni šoli Alojz Kebe (od 1. do 4. razreda) in Franc Marn v Vodica (od 5. do 8. razreda). Skupaj je v COŠ vključenih 1151 učencev.

COŠ postopoma opušta tradicionalnost; šola postaja bolj odprta in demokratična; spreminjajo se odnosi med učencem in učiteljem, med šolo in okoljem, med šolo in starši. Našteto šteje med uspehe COŠ, težje pa je s spreminjanjem materialnih pogojev, zaradi katerih je težje spreminjati tudi vsebinsko delo. Starši, pa tudi učitelji opozarjajo, da bi otroci v celodnevni osnovni šoli potrebovali za sprostitev in dobro počutje več pogojev za igro ter več intimnih kotičkov, kot jih omogočajo sedanje možnosti večine COŠ. V preteklem šolskem letu so šole z izjemnimi napori preprečile upadanje kvalitete prehrane in higienskih pogojev. Nekateri šole pesti huda prostorska utesjenost, druge pa neenoten režim dela na celotni šoli (celodnevni in poldnevni pouk). Vsem pa je skupno pomanjkanje sredstev za razširitev materialne osnove in za vse COŠ, kljub nekaterim slabostim, velja ocena: celovita družbena skrb za vzgojo in izobraževanje otrok se odraža v razširjenem pro-

gramu, katerega najpopolnejša oblika je celodnevna šola. COŠ v občini niso več samo vzorec, temveč resnična potreba in ne nazadnje naš skupen cilj.

KDAJ COŠ V VSEH OSNOVNIH ŠOLAH?

Odgovor na to vprašanje je lahko zelo preprost in kratek: ko bomo imeli toliko sredstev, da bomo lahko zagotovili prostorske in materialne pogoje vsem šolam. Seveda je treba pri tem odgovoru dodati še, da nam zaostrene gospodarske razmere ne dopuščajo hitrejšega prehoda vseh osnovnih šol na COŠ.

Toda zaradi sedanjega položaja v družbi ne moremo pristajati na težnjo po zastajanju nadaljnega širjenja celodnevne osnovne šole, po oženju podal-

Kljub nenehnim kritikam, da imajo skupščine samoupravnih interesnih skupnosti preveč sej in da so le-te obremenjene tudi z nepotrebnimi točkami dnevnega reda, je imela občinska izobraževalna skupnost v tem mandatnem obdobju že 11 sej. Seveda je vedno mogoče namigovanje, da bi to ali ono lahko izpustili z dnevnega reda, vendar je pri delu sisov vedno preveč čejev: če bi funkcionarji sisov imeli več časa (vsi so volonterji), če bi imeli sivi več strokovnih delavcev (za dva siva sedaj strokovno delo opravlja en delavec), če ne bi bili sivi le glasovalni mehanizmi za potrjevanje mestnih gradiv, če bi se sestajale delegacije... O vsem tem so bile napisane (tudi dobre) razprave, novinarski komentarji, o tem so se izrecale skupščine sisov, vodstva družbenopolitičnih organizacij... Vse bolj pogosto pa komentirajo te "čeje" tudi delegati, ki imajo čedalje pogosteje občutek, da prihajajo na seje le zato, da bodo nekaj, kar je bilo že zdavnaj odločeno, potrdili z dvigom rok.

šanega bivanja in na upočasnevanje vnašanja elementov COŠ v osnovne šole. Pristajanje na tako težnjo bi lahko povzročilo težko popravljivo škodo, saj so rezultati ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja vselej dolgoročni. Zato je zelo pomembno vnašanje elementov COŠ v podaljšano bivanje, pa tudi drugi elementi COŠ, ki jih uvajamo v osnovne šole. Mednje vsekakor sodi razširjen program interesnih dejavnosti.

V podaljšano bivanje je v občini vključenih 1931 učencev v 12 šolah s 84 oddelki. Zakon o osnovni šoli terjaja v delu podaljšanega bivanja uveljavitev načel, ki veljajo tudi za COŠ. Večja kvaliteta na tem področju pa je odvisna: od večjega in bolj poglobljenega sodelovanja med učitelji, ki vzgajajo iste učence (v razredu in podaljšanem bivanju) in od boljše kadrovske sestave učiteljev v podaljšanem bivanju. Prav slednjemu je treba nameniti veliko več skrb, saj večina učiteljev dela v oddelkih podaljšanega bivanja po sili razmer. V preteklem šolskem letu je opravljalo delo v oddelkih podaljšanega bi-

vanja od 139 učiteljev kar 47 (33%) z dokončano, vendar neustrezno ali nedokončano izobrazbo.

Kljub opisanim pomanjkljivostim imajo oddelki pomembno vlogo pomoči družini pri varstvu in vzgoji otrok in pri zmanjševanju disocialnega vedenja mladine. Omejevanje števila oddelkov podaljšanega bivanja v zadnjih letih je že izzvalo nekatere probleme, ki so najbolj opazni v strnjenih novih mestnih soseskah. Zbrani podatki o številu vključenih učencev po razredih kažejo, da so šole najprej poskrbele za varstvo najmlajših šolarjev — učence 1. in 2. razreda. Med starejšimi učenci pa so merila izbora dajala prednost učencem, ki potrebujejo pomoč pri učenju ali žive v neurejenih socialnih razmerah.

V celodnevni šoli so interesne dejavnosti sestavni del rednega programa usmerjenega prostega časa učencev. Toda tudi »poldnevne« šole zelo uspešno razvijajo interesne dejavnosti. Na osnovi podatkov (vštete so tudi COŠ) je v interesne dejavnosti vključenih skoraj 92 odstotkov vseh učencev. Lahko pa trdimo, da je tudi del preostalih učencev vključenih v interesne dejavnosti v svojem bivalnem okolju, v klubih in društvih, mnogi tudi v dve ali tri interesne dejavnosti.

Šole, ki so razvile bogat in razširjen program interesnih dejavnosti, pogosto zajedajo v svoj lastni dohodek, kajti mentorje, ki te dejavnosti vodijo, financirajo praviloma same. Število zunanjih mentorjev narašča zelo počasi. Še najslabše je na področju tehnične dejavnosti, kjer je le malo tradicije. Manjka pa tudi opreme. Poznavalci tega področja trdijo, da je razvrednoteno prostovoljno mentorsko delo z mladino in se morajo tudi zaradi tega šole opirati le na lastne sile. Ker je širjenje interesne dejavnosti pomemben prispevek in element uvajanja COŠ v osnovno šolo, bo treba temu nameniti veliko več skrb.

STABILIZACIJA V ŠOLI JE VEČJA KVALITETA POUKA

Nekateri načrtovalci stabilizacijskih ukrepov so predlagali, naj bi se osnovne šole odpovedale delu dohodka, ki ga sedaj dobivajo za vzgojnoizobraževalno delo. Z drugimi besedami povedano: šole naj bi zmanjšale število oddelkov podaljšanega bivanja, manj sredstev naj bi namenile za interesne dejavnosti, v razredu pa naj bi sedelo večje število učencev itd. Skratka, šola naj bi naredila korak nazaj, toda ne zaradi tega, da bi jutri naredila dva naprej, temveč preprosto zato, ker so nekateri menili, da je treba v vseh okoljih zapreti pipo dohodka v svobodni menjavi dela.

Na (družbeno) srečo je tudi med delegati skupščine za vzgojo in izobraževanje prevladalo prepričanje, da v šoli pomeni zmanjševanje dohodka nestabilizacijsko obnašanje. Prava stabilizacija v šoli je le večja kvaliteta vzgojnoizobraževalnega procesa. Torej, ko bo jutri učenec postal delavec, mora imeti mnogo več znanja, kajti le tako bo lahko največ prispeval k ustalitvi gospodarstva. Poseben komentar k takemu stališču ni potreben.

Občinska konferenca SZDL je letos organizirala dve sekciji obravnave celodnevne šole (v Šentvidu in Pirničah) in na obeh sekcijah so si bili enotni, da je treba še več storiti za razvoj COŠ in da za to niso odgovorni samo delegati v izobraževalni skupnosti. Bodo temu pozivu prisluhnili tudi drugi odgovorni?

Brane Praznik